

Securea de luptă din piatră descoperită la Mrenești, comuna Crețeni, județul Vâlcea

Mihai Blăjan, Eugen Petrescu
mnualba@yahoo.com

La începutul primăverii (martie) anului 1971, Eugen Petrescu și Flaviu Mihăilă au plantat puietii de prun în locul numit *La Fântână* sau *În Curătură*, un teren ocupat odinioară de o plantație de vie și o perdea de salcâmi.

Într-un bulgăre de argilă excavat de la 0,80 m adâncime, cei doi săteni au găsit fragmentul unei securi de piatră¹ (fig. 1). Arma recuperată dintr-o zonă frământată de frecvente alunecări de teren este reprezentată de brațul tăișului lung de 5,62 cm, rupt în plan oblic de la nivelul perforației. Piesa confecționată din rocă de culoare brun-cenușie, cu paete de mică albă (alabit), prezintă laturile dorsale arcuite convexe și fețele laterale plane. Marginile longitudinale sunt ușor curbate. Executat simetric prin polizare laterală, tăișul ascuțit are linia semicirculară și colțurile evazate prin rotunjire (5,48 cm). Orificiul executat spre bordura dreaptă este o clepsidră, cu extremitățile lățite oblic și peretele mijlociu arcuit spre interior (fig. 2). Pereții au suprafața acoperită cu caneluri concentrice, iar extremitățile sunt tocite pe margine. În dreptul perforației, arma ajunge la lățimea maximă. Piesa șlefuită cu mizală are corpul nefinisat. Pe fețele longitudinale și de-a lungul tăișului ciobit semnalăm numeroase alveole și spărturi superficiale. Dimensiuni²: \hat{I} = 8,12 cm; l. maximă la nivelul perforației = 5,50 cm; gr. = 3,20 cm; d. orif. = 2,39 - 2,14 cm la capete și 2,16 cm la mijloc; gr. p. orif. = 1,34 cm - 1,67 cm; gt = 178g.

Toporul de luptă cu brațul-ciocan tronconic, suprafața muchiei «bombată» sau «conică scundă», perforația apropiată de muchie și tăișul semicircular lățit în ambele direcții avea axul longitudinal frânt în două în dreptul orificiului «pentru a i se da o rezistență mai mare la lovire». Arma cu corpul lățit prezintă linia semicirculară a tăișului «în formă de lopățică» (fig. 3). Elementele caracteristice artefactului sugerează transpunerea «în piatră a formei tăișului topoarelor de metal»³.

Brațul tăiș descoperit la Mrenești aparține categoriei securilor de luptă larg răspândite pe teritoriul României și în țările vecine din neolitic până în epoca bronzului. Literatura arheologică semnalează cele mai vechi descoperiri în așezarea Ostrovul Corbului din Oltenia. Arheologul D. Berciu a descoperit în situl neolitic câteva piese: o secure cu tăișul lățit semicircular⁴, brațul tăiș din granit negrișor al unei alte securi⁵ și fragmentul unui topor (tăișul) din granit negru, cu unul din colțuri rupt, lung de 12 cm și lățimea de 5 cm⁶. O secure întreagă, cu profilul vertical drept, s-a descoperit la Plenița (județul Dolj)⁷.

¹ Informație oferită de coautorul acestei note la 10.10.2008. Vezi și Eugen Petrescu, *Vâlcea - țara lupilor gețici sau ținutul vâlcilor*, vol. I, Ediția a II-a revizuită, Râmnicu Vâlcea, 2008, p. 323.

² Utilizăm următoarele prescurtări: \hat{I} . = înălțime; l. = lățime; gr. = grosime; d. orif. = diametru orificiului; gr. p. orif. = grosimea pereților orificiului; gt. = greutatea; M. = mormânt.

³ Eugen Comșa, *Date despre uneltele de piatră șlefuită din epoca neolitică și din epoca bronzului, de pe teritoriul României*, SCIV, 23, 2, 1972, p. 260 - 261, fig. 14.

⁴ D. Berciu, *Catalogul muzeului arheologic din Tr. Severin*, Materiale I, 1953, p. 635 - 636, pl. XII, A, 7, fig. 7,4 (1,973)

⁵ *Ibidem*, p. 605, fig. 7, 3 (1844) și p. 634 (eneolitic)

⁶ *Ibidem*, p. 600 și 638, pl. XII, B, 8 și fig. 5,2 (1.1 104)

⁷ *Idem*, *Arheologia preistorică a Olteniei*, AO, nr. 100 - 102, 1939, p. 89, fig. 103, 2.

În Transilvania, piese asemănătoare s-au semnalat la Periam (județul Arad)⁸, Brețcu⁹, Gherla¹⁰, Daia Română (județul Alba)¹¹, și în aria așezării neolitice Turdaș¹².

O analogie importantă pentru descoperirea noastră făcută pe teritoriul Moldovei este reprezentată de câteva piese aflate în inventarul cimitirului de înhumăție dezvelit la Poiana (Piroboridava). Aici, lângă marginea localității, săpăturile arheologice efectuate în septembrie 1928 de Ecaterina Dunăreanu - Vulpe, au dezvelit 31 schelete umane, răzlețite pe o suprafață de 2250 mp. Majoritatea mormintelor (28) aparțin epocii bronzului și conțin schelete chircite așezate pe partea stângă a corpului, cu capul spre vest, nord-vest, sud-vest și sud - est. Piesele din mormântul 17 și 18 asigură încadrarea cronologică sigură a securii de luptă de la Mrenești. În mormântul 17, alături de scheletul chircit al unui individ adult – matur s-au conservat următoarele obiecte de ofrandă: un inel mic din bronz lângă occipital, două vârfuri de săgeți din silex depuse înaintea feței defunctului; «sur la poitrine un très belle hache et un clou de bronze à tête plate»; pe partea dreaptă urma «un fragment d'une parure cylindrique en os ornée de dents de loup incisées». Pornind de lângă cotul mâinii stângi până la nivelul genunchilor au fost așezate în șir, «patru vase de lut»: un bol ovoidal cu capac răsturnat, două cești (tasse) cu deschiderea gurii oblică și cu câte o toartă și un vas mare cu două torți supraînălțate¹³. Mormântul 18 adăpostea un schelet chircit culcat pe partea stângă, cu capul spre nord-vest. În spatele craniului s-a găsit un vas cu două torți, iar la nivelul osului iliac «une hache inachevée en diorite».

Inventarul mormintelor 17 și 18, și îndeosebi vârfurile de săgeți și securile de piatră, pledează pentru atribuirea scheletelor unor luptători. Vârfurile de săgeți triunghiulare au baza scobită și evoluează eneolitic până la începutul epocii bronzului¹⁴. Securea din **M. 17** are capul hemisferic, tăișul rotunjit și profilul vertical ușor arcuit. În gaura securii s-au păstrat resturile cozii de lemn și ornamentul terminal din os. La extremitatea superioară a mânerului posedă «o țință (clou) din bronz, cu capul larg și rotunjit». Mânerul de lemn al securii avea un ornament din os de formă cilindrică, decorat cu «dinți de lup striăți» ca și vasele ceramice. Resturile de lemn păstrate permit reconstituirea unui topor de luptă din diorit.

Arma avea coada lungă de 30 - 40 cm și era decorat cu un ornament terminal din os și o țință din bronz. Securea din **M.18** prezenta orificiul abia schițat și avea corpul cioplit, dar nepolizat. Armele se asociază cu vase decorate cu motive incizate, cu o mărgea de faianță verzuie provenită «du monde égéen ou de l'Egipte»; un pandantiv de aur de origine egeeană; un cerceș cu firul răsucit în spirală din aur; un cerceș din bronz (**M. 2**) cu extremitățile subțiri¹⁵; fragmente de cerceș mici (**M. 7** și **M. 10**) de origine orientală, cu analogii la Sărata Monteoru¹⁶; un inel mic și o țință din bronz. Asocierea ceramicii și a obiectelor din piatră (silex, diorit) cu piese de podoabă din bronz și aur demonstrează faptul că securea de luptă era utilizată în epoca

⁸ Márton Roska, *Die Anndesitknauaxt von Syamosújvár*, Acta Archaeologica academiae Scientiarum Hungariae, 9, 1958, Budapeșt, 1958, p. 133, fig. 15.

⁹ *Ibidem*, p. 127 și p. 129, fig. 3.

¹⁰ *Ibidem*, p. 129, fig. 1.

¹¹ *Ibidem*, p. 131, fig. 9

¹² *Ibidem*, p. 131; *Idem*, *A Torma Zsófia gyűjtemény - Die Sammlung Zsófia von Torma*, Kolozsvár, 1941, p. 62, pl. LIX, 4 (Streitaxtbruchstück aus Andesit mit gebogener Schneide)

¹³ Ecaterina Dunăreanu - Vulpe, *La nécropole de l'âge du bronze de Poiana, Dacia, V - VI, 1935 -1938*, p. 154.

¹⁴ *Ibidem*, p. 161.

¹⁵ *Ibidem*, p. 163.

¹⁶ *Ibidem*, p. 162.

bronzului când se cunoșteau aliajul dintre cupru și staniu și aurul. Unele piese, de factură miceniană (egeană) îndreptățesc autoarea cercetărilor arheologice să încadreze mormintele preistorice «d'environ 1600 î.e.n»¹⁷, în epoca mijlocie a bronzului. Tipul de armă cu profilul curbat este caracteristic fazei a III a culturii Verbicioara și Monteoru¹⁸.

Așadar, analogiile oferite pentru securea cu caracter funerar descoperită la Poiana, asigură încadrarea cronologică a exemplarului fragmentar de la Mrenești în faza mijlocie a epocii bronzului.

Raritatea obiectelor și atelierelor de prelucrare a bronzului în regiunea situată la vest de Olt. Intre Carpații Meridionali și Dunăre, a obligat populația locală să utilizeze paralele piesele din metal cu uneltele și armele din roci metamorfice și eruptive obținute pe calea schimbului din officinele transilvănene. Arma fragmentară de la Mrenești este un topor de luptă încadrat în categoria exemplarelor cu profilul vertical curbat. Răspândită în spațiul carpato – dunăreano - pontic, piesa a fost întrebuințată în faza mijlocie a epocii bronzului de comunitățile umane statornicite la marginea de nord a Câmpiei Române, la poalele Subcarpaților Getici.

Summary

Lithic Tools Found in Popești (Vâlcea County) Petrographic and archaeological study

The interdisciplinary study of the remains of prehistoric settlements discovered by accident in the area, in the hearth and border of Popești, indicates five lithic objects. Following the research, concerning the nature of the raw material that was used in processing tools, there were identified two groups of rocks: one of magmatic origin and another, metamorphic. The microscopic study of the artefacts allowed the specialists to determine the petrographic nature of these rocks: amphibolites, gnaise and dolerite. After the form and use, the studied tools show three distinct parts: ax-shaped vessel with high perforation to the edge (a fragment and two complete copies), an ax with a wide body and a truncated cone edge and a pestle-shaped last. The body of the tools is sprinkled with numerous breaches, notches and cracks made, in the past, during intensive use. They were processed in the polishing equipment in local workshops or entered the area via the exchange of intracarpethian Transylvanian space in the region of the Getic Piedmont of northeastern Oltenia. The analogies cited for each copy ensure the chronology of the artifacts in the interval between the Middle Neolithic and early Bronze Age. The petrographical, mineralogical and archaeological investigation of the stone objects brings an unprecedented contribution to the knowledge of the lithic industry of some prehistoric settlements identified in the west region of the River Olt in the Southern Sub-Carpathians and to enrich the poor repertoire of Valcea County.

¹⁷ *Ibidem*, p.167.

¹⁸ D. Berciu, *Zorile istoriei în Carpații și la Dunăre* București 1966, p. 184, fig. 16, 2 și p.169-173 și p.176 -178 (cultura Verbicioara).

Abrevieri bibliografice

- AO = Arhivele Olteniei, Craiova, I (1920) - XVIII (1939)
Dacia = Dacia. Recherches et découvertes archéologiques en Roumanie. București, I (1924) – XII (1948). Nouvelle Série: Revue d'archéologie et d'histoire ancienne. București, I, (1957) și urm.
Materiale și Cercetări Arheologice, București, I (1950)
SCIV(A) = Studii și cercetări de istorie veche, București, I (1950) - XXIV (1973). Studii și cercetări de istorie veche și Arheologie (1974) și urm.

